

doordat je dan een veel kleiner veld af te zoeken hebt en minder afgeleid wordt door bijkomende omstandigheden, maar och, wat waren er op de tentoonstelling nog een menigte menschen, die het dier niet konden vinden. De planten neigen ook zoo van alle kanten over het nest heen, dat het groote dier half verborgen wordt en de gevlekte veertjes van den rug vormen een gebroken vlakke, juist in overeenstemming met al de licht- en schaduwplekken der planten. De kop en de snavel, de eenige dingen die nog in het oog zouden

kunnen vallen, zijn onder de vleugels verschoolen.

Hoevele eenden zitten op deze manier in de maanden Mei en Juni in onze boschjes, moerassen en weidevelden? Ik weet het niet, maar zou hun aantal toch wel op duizenden durven schatten, daarbij oordeelend naar het aantal eenden, zoowel gewone wilde als slobben, die wij gedurende twee zomersche Meidagen van dit jaar op Texel broedend aantreffen.

(Wordt vervolgd.) 115.

JAC. P. THJSSE.

WINTERVLINDERS.

Er is iets tegenstrijdigs in de vereeniging der twee deelen, waaruit het woord *wintervlinders* bestaat. Onwillekeurig toch zijn we geneigd, de begrippen vlinder en winter als onvereinigbaar te beschouwen; het denken aan vlinders wekt zomersche voorstellingen en gewaarwordingen op. En toch, als de boomen ontbladerd zijn en het insectenleven voor het grootste deel zich in zijn schuilhoeken terugtrekt, als de koude nevels der herfstavonden reeds opgevolgd worden door nachtvorsten in de vroege morgenuren, dan is het volgens de wintervlinders de schoonste tijd, dan vieren ze hun bruiloft.

't Is een eigenaardig gezicht, op een November-avond bij het licht van een straatlantaarn, zoo'n vlindertje langzaam voorbij te zien fladderen. Plotseeling doemt het op uit de grauwe duisternis, zweeft geheimzinnig door den lichtglans der lantaarn, om in eens weer te verdwijnen. Alleen de ingewijden weten dan, dat daar een klein grauw vlindertje voorbijging, een teer schepseltje, ternauwernood in staat het hoofd te bieden aan een zwakke najaarskoelte, en toch November trotseerende!

Maar November kan ook zijn mooie avonden hebben, en dan mag ik graag de kleine Wintervlinders eens gaan zien; want hoewel ze in den tuinbouw met een zwarte kool geteekend staan, hun levenswijze is interessant genoeg, om te verhoeden, dat ze bij de natuurvrienden hun reputatie verspelen. 't Gaat hun in zekeren zin net als sommige lastige onkruiden, waaraan we toch maar geen hekel kunnen krijgen, omdat ze in 't z.g.n. barre jaargetijde nog van groeien en bloeien spreken, b.v. kruiskruid, muur, eenjarig beemdgras, enz.

Overigens zijn de wintervlinders zeer bescheiden diertjes, wat hun uiterlijk betreft; althans de kleine (*Chimantobia brumata*). De groote Wintervlinder (*Hibernia defoliaria*) is minder stemmig gekleurd.

Onwillekeurig denken we bij de woorden vlinders en bloemen aan schoone kleuren en vormen; van daar dat oningewijden in de wijfjes van deze dieren eerder spinnen of iets dergelijks zien, dan vlinders. Ze missen n.l. wat voor ons een dier tot vlinder maakt: ze bezitten geen vleugels, ten minste die zijn tot korte stompjes gereduceerd.

Hieruit volgt, dat we alleen mannetjes zien vliegen, terwijl de wijfjes tegen den boomstammen op klauteren. In theorie moeten ze daar dan ook te vinden zijn; maar hoewel ik er herhaaldelijk naar zocht, heb ik in de vrije natuur nog nimmer een vr. wintervlinder gevonden.

Oorspronkelijk had ik gemeend hieruit de conclusie te mogen trekken, dat de ♀♀ minder talrijk zijn dan de ♂♂. Een kweekje van ruim 50 stuks gaf echter juist tegenovergestelde uitkomsten.

Het was in het begin van Juni 1900, dat ik op een piramide Bonne Louise d'Avranches (een bekende goede, vroege peer) bedoelde rupsen vond, zoo goed als volwassen. Ze verhuisden naar een kweekglas waar ze zich nog een paar dagen aan wilgenblad te goed deden, om weldra te verpoppen. Dit deden ze in het aardlaagje onder 't kweekglas, waar ze zich een cocon, vermengd met aarddeeltjes sponnen.

Na 22 Nov. kwamen er geregeld dagelijks eenige er uit, en gemiddeld verscheen er één mannelijk voorwerp, tegen vier of vijf vrouwelijke.

Dat dit de verhouding is, waarin de getallen steeds tot elkaar staan, zou ik niet graag beweren. Eerst na het kweken van eenige duizenden exemplaren zou men tot eenigszins betrouwbare cijfers komen.

Uit natuur-historische werken was het mij bekend, dat de wijfjes de eieren tegen de boomknoppen afzetten; maar ook hiervan had ik in de vrije natuur niets kunnen vinden, na herhaald onderzoek op plaatsen, waar ik zeker wist dat Wintervlinders

zich ophielden. Daarom besloot ik, de wijfjes in gevangen staat eieren te laten leggen op wilgentakken. Bedrijvig liepen ze daarop heen en weer, terwijl ze den tak ijverig met de uitgestoken legbuis betastten. Zoodra ze de gleuf vonden, tusschen tak en knop, werd daar een ei vastgekleefd en op een draf ging het nu naar een anderen knop. Was het eind van den tak bereikt, dan ging het weer terug, en zoo vice versa. Daardoor kreeg ik bij sommige knoppen wel 5 à 8 eieren, wat in de vrije natuur van zelf hooge uitzondering is.

Ik wilde weten, of de vlinderwijfjes nu werkelijk de aanwezigheid van een knop constateerden, dan wel, of ze maar de eieren in een gevonden gleuf deponeerden. Daarom bond ik twee takstukken aan elkaar, en verving hiermee den eersten tak met knoppen. Even ijverig werd ook hierop met de legbuis geëxploreerd; zorgvuldig werd de gleuf betast; maar de eieren werden niet afgezet. Eerst toen na eenige dagen zoekens nog geen knop gevonden was, werden de eieren gedeponeerd op alle mogelijke plaatsen, daar het wijfje ze klaarblijkelijk niet langer bij zich kon houden.

Die besliste voorliefde voor knoppen vindt eene afdoende verklaring in het feit, dat de jonge rupsjes reeds uitkomen, vóór het uitbotten der knoppen. Ze vreten zich dan in de laatste in, en hebben reeds eene vernielcampagne achter den rug, als wij van ontwakend lenteleven nog geen vermoeden hebben. Het is voor den natuur-historicus dus eene zeer belangwekkende geschiedenis; maar het is den bezitter van ooftboomen niet kwalijk te nemen, als hij er eenigszins anders over denkt. Maar daarover straks meer.

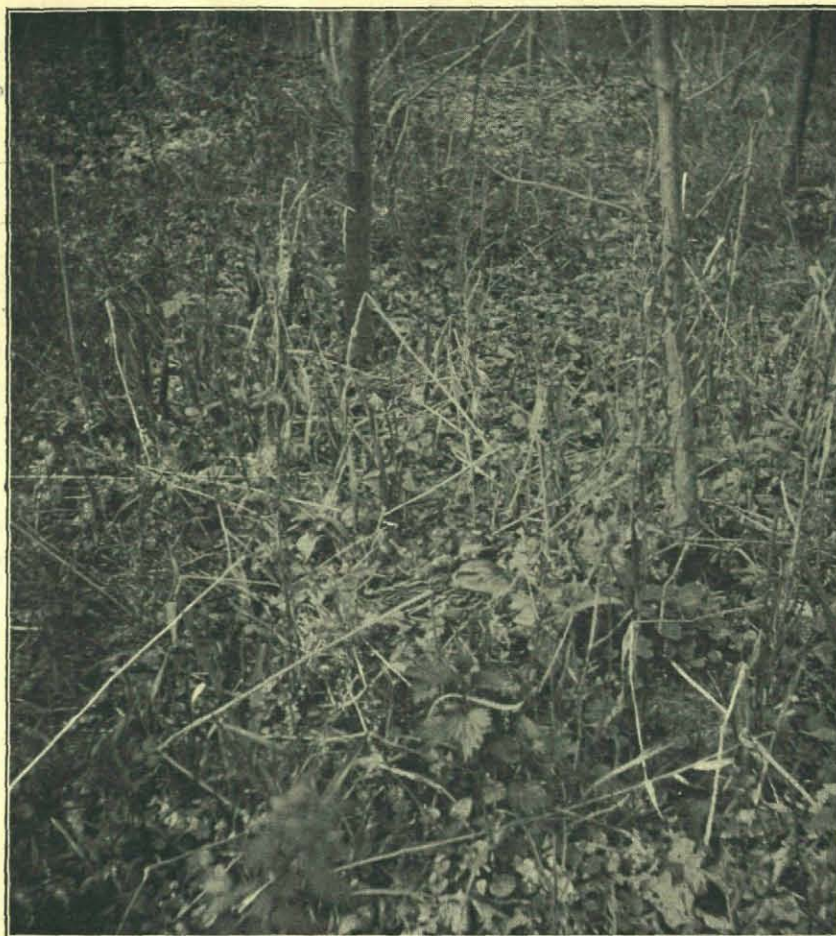
Als de knoppen zich later geopend hebben, kan men de rupsjes tusschen een paar bijengesponnen

blaadjes vinden. Het zijn spanners. Over 't algemeen houden deze rupsen zich in haar vrijen tijd onledig met mimicreeren, waarin enkele het dan ook tot eene verrassende hoogte hebben gebracht. De spanners evenwel, die later wintervlinders moeten worden, hebben met die sport niets op. De mimicry dient immers slechts, om „niet in den kijker te loopen“; welnu, wat is praktischer, dan tusschen een paar bladeren weg te kruipen! Dan heb je tevens het voedsel onder je onmiddellijk bereik!

Het is geen wonder, dat de aanhangers van dergelijke theoriën uiterlijk het kenmerk dragen van hunne materialistische levensbeschouwing: ze zijn plomp, vadsig, traag en onbehagelijk, en missen ten eenenmale het slanke, het elegante, wat we bij andere spanners zoo vaak bewonderen.

Als ze volwassen zijn, laten ze zich aan een draad naar beneden, om in den grond te verpoppen: het is hun zelfs te veel, naar beneden te loopen.

Maar we zouden nog eens op de fruitkweekerij terugkomen. Het wijfje van den wintervlinder mag een heel merkwaardig dier zijn, en op heel interessante

Broedende Wilde Eend. (Zie pag. 195 en 196).

(Uit STEENHUIZEN'S collectie.)

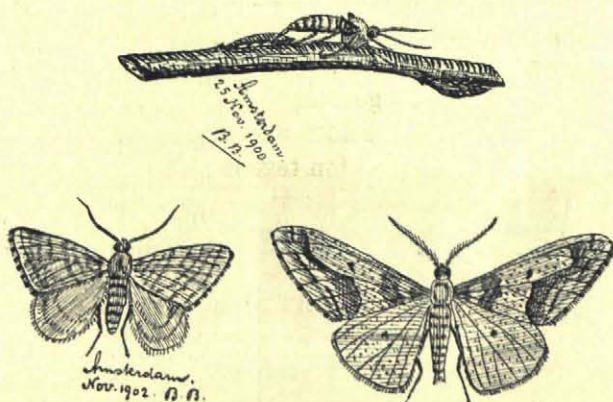
wijze de plekjes weten te vinden, waar haar toekomstig kroost het best verzorgd is, enz. Alles goed en wel; maar het hemd is nader dan de rok, denkt de ooftkweeker, en hij heeft gelijk ook.

Daarom heeft men voor dit schadelijk diertje een verdelgingsmiddel bedacht, waarbij men zich heeft gericht op de levenswijze der wijfjes. Om de stammen der vruchtboomen worden oude lappen vol teer gebonden. Als nu de wijfjes uit den grond komen, en tegen den stam naar omhoog klimmen, kleven ze in dien teerring vast, en zijn dan een kind des doods.

Het is duidelijk dat men zorgen moet, dat de

teerringen in goeden staat zijn, zoolang men wintervlinders kan verwachten, n.l. van half October tot half December.

Eigenlijk moeten ze tot in het voorjaar blijven zitten. Wanneer in den herfst de vorst wat vroeg invalt, kunnen de Wintervlinders natuurlijk niet uit den grond komen. Dan wachten ze kalm, tot

Links: Kleine Wintervlinder (*Chimatobia brumata*).
Rechts: Groote Wintervlinder (*Hibernia defoliaria*).
Boven: Wijfje, bezig eieren te leggen.

er „betere tijden“ aanbreken. Zelfs schijnen ze (althans de groote Wintervlinders) ook bij zachte winters het voorjaar nog wel af te wachten. Voor een paar jaar zag ik op een avondwandeling in Maart tusschen Santpoort en Velzen talrijke mannetjes vliegen, waarvan ik er een paar met den hoed ving, om mij van de soort te vergewissen. De groote wintervlinder is meer een dier der zandstreken, waar hij vooral op eik veel voorkomt.

Nog beter dan teer voldoet de taaie, kleverige Brumata-lijm, bij handelaars in tuinbouw-artikelen te verkrijgen. Om zelf eene goede en goedkope lijm te vervaardigen, geeft Prof. Ritzema Bos het volgende recept aan: 4 deelen raapolie en 1 deel varkensvet met elkaar koken; vervolgens 1 deel terpentijnhars en 1 deel gewone hars met elkaar smelten. Daarna mengt men genoemde stoffen goed dooreen en de lijm is klaar.

Van sluipvliegen of sluipwespen bespeurde ik bij de rupsen van Wintervlinders bijna niets. Slechts eens vond ik een aangetaste rups, in welk geval ik te doen had met secundair parasitisme. D.w.z. de oorspronkelijke parasiet was weder door een tweede geïnfecteerd, een klein sluipwespje (*Chalcidide*) met voor een hymenopteron merkwaardig fraaie spriet (zomer 1901).

Ik geloof, dat de kleine pimpelmeesjes, die aardige acrobaatjes, de eigenlijke vijanden van den Wintervlinder zijn, en dus de vrienden van den ooftkweker. In alle mogelijke standen onderzoeken ze de takken om die van bladluizen- en vlindereieren te zuiveren. In hun eigen belang moesten de bezitters van fruittuinen dezen vogeltjes dan ook geschikte broedplaatsen aanbieden, door een aantal z.g.n. Berlepschekastjes op te hangen.

Dan behooren ze de kleinste soort te kiezen, daar de meezen anders door de grootere, sterkere muschen worden geweerd, in welk geval het middel wel eens erger dan de kwaal kon blijken.

B. BOON.

WANDELINGEN OM DOORN.

En vacantietijd zomers buiten doorbrengen is voor een stadsbewoner, die gevoel voor de natuur heeft, een waar genot. Ik was dan ook spoedig overgehaald om van het vriendelijk aanbod, om bij familie in Doorn eenige weken van mijn verlof te komen doorbrengen, gebruik te maken en hoewel de gastheer zich eenigszins verontschuldigde over de eenvoudige logeerkamer, was het uitzicht van een daarbij behoorend balkon boven in een met donsjongen gevuld vinkennest voor mij al een reden, om juist met die kamer ingenomen te zijn.

Berouw heb ik dan ook niet van die logeerpartij gehad en, hoewel in 't midden van den zomer en dus voor den ornitholoog van minder belang dan het frisch-groene voorjaar, heb ik volop genoten van al het moois en interessants, dat ook dan de natuur ons nog kan geven.

Reeds op weg naar 't station Zeist-Driebergen naar de vriendelijke villa, die mij zou huisvesten, kon ik mij aan de heerlijke streek, die wij doorreden, verlustigen en gaf het stukje levende natuur, dat ik nu en dan te zien kreeg, mij een voorproefje van wat mij alzoo voor de volgende dagen te wachten stond.

Maar niet alleen de vogelliefhebber zou zijn deel krijgen, dat bleek al toen ik op mijn eerste wandeling door de bosschen mijn hart kon ophalen aan de bevallige bewegingen der sierlijke boschbewoners, die helaas onze duinstreek niet kent, — de eekhoortjes (*Sciurus vulgaris*). „Helaas,” zegt de natuurvriend, wien geen tijd te lang is om zich te verlustigen in den zeldzaam mooien aanblik, die vluchtende of spelende eekhoortjes in 't hooge geboomte kunnen geven. Van geheel andere opinie

„onjuist!”